

PROCES ADHEZYJNY

Janusz Poznański

Autor ukończył filologię rosyjską w UW, przez wiele lat zajmował się dydaktyką, jest autorem kilku książek i skryptów do nauczania języka rosyjskiego, jako tłumacz przysięgły specjalizuje się w tłumaczeniach sądowych.

W swojej praktyce zawodowej tłumacze języka rosyjskiego dość rzadko uczestniczą w cywilnych procesach sądowych, nie mają więc większego doświadczenia w ich tłumaczeniu. Tymczasem pewien rodzaj procesu cywilnego towarzyszy czasami rozprawie karnej. Ma to miejsce w sytuacjach, gdy ofiara przestępstwa (pokrzywdzony) wnosi w trakcie procesu karnego pozew o naprawienie szkody powstałej w wyniku tego przestępstwa. Celem artykułu będzie zapoznanie tłumaczy z tego rodzaju procesem (procesem adhezyjnym), aby ułatwić im przygotowanie się do wykonania tłumaczenia z języka polskiego nie tylko na rosyjski. Zostaną omówione podstawowe zagadnienia prawne, będą zaprezentowane dokumenty: pozew cywilny – polski i rosyjski, rosyjskie orzeczenie sądu w przedmiocie powództwa cywilnego. Słowniczki tematyczne ułatwią zapoznanie się z terminologią i frazeologią następujących tematów: szkody materialne, powód cywilny, pozew cywilny, roszczenia majątkowe, zabezpieczenie majątkowe, przyjęcie lub odrzucenie powództwa, rozstrzygnięcia sądu.

I. PROCES ADHEZYJNY. SZKODY MATERIALNE

W wyniku przestępstwa często zostają wyrządzone straty materialne. Pociągnięcie sprawcy popełnionego przestępstwa do odpowiedzialności karnej zwykle nie zapewnia wyrównania strat majątkowych spowodowanych przestępstwem. Pokrzywdzony może dochodzić wyrównania tych strat w drodze odrębnego procesu cywilnego, ale ustawodawca stwarza mu jeszcze inną możliwość wniesienie do sądu karnego pozwu cywilnego o odszkodowanie z tytułu poniesionych strat. Te zaś mogą być bezpośrednie, np. koszty naprawy rozbitego przez złodzieja samochodu, jak i wtórne, np. spowodowane okresowym brakiem sprawnego auta niezbędnego do wykonywania działalności gospodarczej (utracone korzyści).

Rozpatrywanie powództwa cywilnego w toku procesu karnego nazywane jest procesem „adhezyjnym” czyli „przylegającym” od łacińskiego słowa „adhaesio”, oznaczającego „przyłgnięcie”, „przystawanie”. W literaturze przedmiotu spotyka się także nazwy „postępowanie adhezyjne”, „proces przydatkowy” lub „akcja cywilna w procesie karnym”.

Proces adhezyjny prowadzony jest w celu szybszego załatwienia konfliktu w sposób całościowy. Gdyby bowiem nie było możliwości zasądzenia już w toku procesu karnego i w tym samym wyroku odszkodowania za szkody wyrządzone przestępstwem, to pokrzywdzony musiałby zawsze wnosić pozew o odszkodowanie do sądu cywilnego i co najmniej dwukrotnie występować przed sądem: przed sądem karnym jako świadek (pokrzywdzony) i przed innym sądem w procesie cywilnym jako powód. Rozpatrywanie obu kwestii w jednym procesie znacznie przyspiesza załatwienie konfliktu, gdyż pokrzywdzony nie musi oczekiwać na prawomocny wyrok sądu w sprawie karnej, aby następnie wytoczyć powództwo w osobnym procesie cywilnym. Oszczędza się też czas sądu, który nie musi dwukrotnie zajmować się dwoma aspektami tej samej sprawy.

Z chwilą przyjęcia przez sąd powództwa cywilnego toczą się w postępowaniu karnym jak gdyby dwa procesy: jeden – główny, to proces karny, którego przedmiotem jest odpowiedzialność karna oskarżonego, drugi zaś – uboczny (adhezyjny), którego przedmiotem jest odpowiedzialność majątkowa oskarżonego. Postępowanie adhezyjne podlega jednakże

wielu ograniczeniom (art. 65 § 1 k.p.k.), gdyż ma to być tylko proces cywilny w procesie karnym i „przy okazji” rozpoznawania odpowiedzialności karnej.

szkody, straty materialne, majątkowe – материальный ущерб, гзадziej: материальный вред
wyrządzić, spowodować szkodę – причинять м.у.

s.m. wyrządzone, spowodowane przestępstwem (w wyniku przestępstwa) – м.у.
причинный преступлением (от преступления)

powstałe s.m. – возникший м.у.

ponieść s.m. – понести м.у.

wyrównać, naprawić, pokryć s.m. – возместить м.у.

wysokość strat – размеры материального ущерба, вреда

II. POWÓD CYWILNY

Inicjatorem procesu adhezyjnego jest najczęściej sam pokrzywdzony. Uprawnia go do tego zapis art. 62 k.p.k.: „Pokrzywdzony może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej wytoczyć przeciw oskarżonemu powództwo cywilne w celu dochodzenia w postępowaniu karnym roszczeń majątkowych wynikających bezpośrednio z popełnienia przestępstwa”.

W rosyjskim kodeksie postępowania karnego artykuł dotyczący tego samego zagadnienia przedstawia się następująco:

„Гражданским истцом признаётся гражданин, предприятие, учреждение или организация, понёсший материальный ущерб от преступления и предъявившие требование о его возмещении...» (ст. 54 УПК РФСР)

Proces adhezyjny może się także toczyć z inicjatywy osób wymienionych w art. 49 k.p.k., zakładu ubezpieczeniowego, które pokrył koszty szkody powstałej w wyniku przestępstwa, organów kontroli państwowej oraz prokuratora (art. 52)

Strona inicjująca proces adhezyjny występuje w nim w charakterze powoda. Jeśli powodem jest sam pokrzywdzony, wówczas występuje on w podwójnej roli – pokrzywdzonego oraz powoda.

powód cywilny – гражданский истец, доp. истца; исица з

p.c. w procesie karnym – г. и. в уголовном процессе (г. и. – лицо, понёсшее материальный ущерб от преступления)

p.c. może dochodzić roszczenia – г. и. может предъявлять/предъявить исковое требование

pokrzywdzony staje się w procesie karnym powodem cywilnym – потерпевший приобретает в уголовном процессе права гражданского истца (признать потерпевшего гражданским истцом)

розwany(a) – ответчик (ца)

III. WYTOCZENIE POWÓDZTWA CYWILNEGO

Zgłoszenie powództwa cywilnego do sądu karnego musi mieć formę pisemnego pozwu, zgodnego z wymogami k.p.c.

Sąd może przyjąć powództwo cywilne tylko wówczas, gdy zostaną spełnione wszystkie wymogi formalne, określone w art. 65 § 1 k.p.k.

Mimo spełnienia przez powoda wymogów formalnych sąd karny może odmówić przyjęcia pozwu.

Po przyjęciu przez sąd karny powództwa cywilnego mamy już do czynienia z procesem adhezyjnym.

W powództwach tego typu zazwyczaj spotykamy następujące sformułowania: „Wnoszę, by Sąd Rejonowy zasądził od ... na rzecz... kwotę ... zł.”,

„Powód cywilny domaga się zasądzenia od ... kwoty ... zł.”

W swoim postanowieniu sąd pisze:

„Na podstawie art. ... k.p.k. przyjąć powództwo cywilne pokrzywdzonego ... do rozpoznania”, „Na podstawie art. ... k.p.k. odmówić przyjęcia powództwa cywilnego wytoczonego przez ...”

proces adhezyjny – производство по гражданскому иску в уголовном процессе (słownik prawniczy PAN: придаточный, примыкающий процесс)

sąd przyjął powództwo cywilne – суд принял исковое заявление, суд принял иск

sąd odrzucił p.c., s. odmówił przyjęcia p.c. – суд отказал в принятии

odmowa przyjęcia p.c. – отказ в гражданском иске.

Пр. Суд отказывает в принятии заявления, если оно неподсудно данному суду.

Указанное исковое заявление подлежит оставлению без движения, поскольку подано с нарушением требований ст. ст. ...ГПК РФ, а именно не подписано, не представлена, копия искового заявления, не оплачено оно государственной пошлиной в размере ... руб.

Przykład pozwu cywilnego o odszkodowanie z tytułu naprawienia szkody w mieniu:

Do

Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy

VII Wydział Karny w Warszawie

Sygn. akt VII K 89/97

Wartość przedmiotu

roszczenia: ... zł

Adwokata Zenona Złotoustego,

członka Zespołu Adwokackiego

nr 99 w Warszawie, ul. (nazwa),

pełnomocnika powoda cywilnego

Krzysztofa Biednego, zamieszkałego

w (adres) w sprawie przeciwko Michałowi

Zbójowi, oskarżonemu z art. ... k.k.

POZEW CYWILNY

o ... zł tytułem odszkodowania

Michał Zbój jest oskarżony o to, że w dniu (data) w (miejsowość i adres) usiłował dokonać włamania do mieszkania powoda cywilnego Krzysztofa Biednego i działając w tym zamiarze zniszczył przy użyciu łomu żelaznego drzwi wejściowe mieszkania, lecz zamierzonego skutku nie osiągnął, gdyż został spłoszony, a następnie ujęty przez funkcjonariuszy policji, to jest o czyn przewidziany w art. ... k.k.

Jak wynika z protokołu oględzin tych drzwi (k. 21), zostały one zniszczone do tego stopnia, że nie nadają się do dalszego użytku. W tych warunkach powód cywilny nabył za cenę ... zł nowe drzwi i przewiózł je do swojego mieszkania taksówką bagażową, a następnie zlecił wmontowanie drzwi.

Dowód:

1) rachunek na ... zł z dn. (data) za zakupione drzwi

2) rachunek na ... zł z dn. (data) za transport drzwi

3) rachunek na ... zł z dn. (data) za wmontowanie drzwi

Tak więc roszczenia majątkowe powoda cywilnego wynikające bezpośrednio z przestępstwa popełnionego na jego szkodę przez oskarżonego wyrażają się w kwocie ... zł.

W tym stanie rzeczy wnoszę, by Sąd Rejonowy:

1) rozpoznał powództwo również w wypadku nieobecności powoda cywilnego i jego pełnomocnika,

2) zasądził od Michała Zbója na rzecz powoda cywilnego Krzysztofa Biednego kwotę ... złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wymagalności do dnia zapłaty oraz kosztami procesowymi według obowiązujących norm.

Zenon Złotousty
advokat

Warszawa, dnia (data)

Załączniki:

- 1) pełnomocnictwo,
- 2) rachunek na ... zł,
- 3) rachunek na ... zł,
- 4) rachunek na ... zł,
- 5) odpis pozwu dla oskarżonego (z odpisami załączników).

Przykład rosyjskiego pozwu cywilnego:

В Энский районный народный суд
Истец: (ф.и.о. или наименование
предприятия, адрес)

ИСКОВОЕ ЗАЯВЛЕНИЕ

о возмещении материального ущерба
от преступления

В производстве суда находится уголовное дело по обвинению (ф.и.о. обвиняемого) в преступлении, предусмотренном ч. (номер) ст. (номер) УК РФ.

Данным преступлением мне (предприятию) (наименование предприятия) причинен материальный ущерб в сумме ... руб., который исчисляется из следующего (здесь приводится соответствующий расчёт материального ущерба и подтверждающие его доказательства).

В соответствии с ч. (номер) ст. (номер) и ст. (номер) УПК РФ.

ПРОШУ:

Признать меня (предприятие) (ф. и. о. или наименование предприятия) гражданским истцом.

Высказать с ответчика (ф. и. о.) в мою пользу материальный ущерб в сумме ... руб.

Применить меры обеспечения насоящего иска.

Приложение:

1. Копия (и) искового заявления
2. Письменные и иные доказательства о наличии и размере материального ущерба

Подпись

Дата

Na sali rozpraw powód cywilny zajmuje miejsce po tej samej stronie co oskarżyciel, tzn. po lewej stronie sali,

pozew (p. – pismo procesowe) – исковое заявление (и. з.и – процессуальное письмо), w skrócie: иск, заявление

p. czyj, przeciw(ko) komu, o co – и. з. чьё, к кому, о чём

p. o zapłatę kwoty ... zł (o ... zł) – иск о выскании ... зл.

p. z tytułu (tytułem) naprawienia szkody w mieniu – и. з. о выскании материального ущерба, в возмещение материального ущерба, иск о возмещении причинного материального ущерба

wnieść pozew, wystąpić z pozwem, złożyć pozew do sądu – подать исковое заявление, заявить иск, обратиться в суд с иском

zgłosić roszczenia majątkowe, dochodzić roszczenia majątkowego – предъявить требование о возмещении материального ущерба

powództwo cywilne – гражданский иск, исковое требование

p. с. w sprawie karnej, w procesie karnym, akcja cywilna w procesie karnym – г. и. в уголовном деле, г. и. по уголовному делу

wnieść, wytoczyć, zgłosić, złożyć p.c. przeciw(ko) komu, na rzecz kogo, o co – предъявить г. и; предъявить ское требование к кому, о чём

wytoczyć p. с. przeciw(ko) oskarżonemu o roszczenia majątkowe spowodowane przestępstwem, o pokrycie, naprawienie szkody spowodowanej, wyrządzonej przestępstwem, dochodzić wobec oskarżonego swoich roszczeń majątkowych – предъявить г. и. к обвиняемому о возмещении материального ущерба, причинённого преступлением

wytoczyć p.c. przed rozpoczęciem przewodu sądowego – предъявить г. и. до начала судебного следствия

popierać powództwo cywilne – поддерживать гражданский иск

sąd rozpoznał z urzędu – суд рассмотрел по собственной инициативе

roszczenie – требование, иск, притязание

roszczenia majątkowe dochodzone w procesie karnym – имущественные притязания, отыскиваемые в гражданском процессе

г. m. wynikające z popełnienia przestępstwa – требования возмещения материального ущерба, причинённого преступлением

zgłosić г.м. – заявить требования, предъявить иск

wysokość г. – размер требования

dochodzić swoich praw – искать удовлетворения своих прав, осуществлять свои права

IV. ZABEZPIECZENIE MAJĄTKOWE

W celu zabezpieczenia wykonania przyszłego orzeczenia sądu mającego na celu naprawienie wyrządzonej przez oskarżonego szkody sąd (lub prokurator) może zastosować zabezpieczenie majątkowe. Zabezpieczenie roszczeń o naprawienie szkody w mieniu może nastąpić np. przez zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę itp.

zabezpieczenie roszczenia – обеспечение гражданского иска;

z. majątkowe – о. возмещения материального ущерба (причинённого преступлением). Np. Суд по заявлению и ходатайству лиц, участвующих в деле, или по своей инициативе может принять меры к обеспечению иска (меры обеспечения г. и.)

zgłosić wiosek o zabezpieczenie roszczenia/pretensji – просить суд о принятии мер обеспечения заявленного иска;

zabezpieczyć na mieniu podejrzanego/oskarżonego – наложить арест на имущество подозреваемого/обвиняемого (в порядке обеспечения иска).

V. ROZSTRZYGNIECIA SĄDU DOTYCZĄCE POWÓDZTWA CYWILNEGO W PROCESIE ADHEZYJNYM

Zgodnie z art. 415 k.p.k. sąd zasądza lub oddala powództwo cywilne w całości lub w części tylko wówczas, gdy:

- skazał oskarżonego w procesie karnym,
- odstąpił od wymierzenia kary,
- warunkowo umorzył postępowanie.

Jeśli w procesie karnym oskarżony został uniewinniony, sąd nie rozpatruje powództwa cywilnego.

Gdy materiał dowodowy ujawniony w toku rozprawy nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, a uzupełnienie tego materiału spowodowałoby znaczną przewlekłość postępowania, sąd orzeka wyrok o pozostawieniu powództwa cywilnego bez rozpoznania.

sąd rozpoznał powództwo – суд рассмотрел исковое заявление, иск
rozstrzygnięcie powództwa cywilnego – разрешение гражданского иска

Np. Суд разрешил вопрос о возмещении материального ущерба, причинённого преступлением.

uwzględnić p. c. – удовлетворить г. и. (удовлетворение)

sąd uwzględnił, zasądził p. c. w całości, w części – суд полностью, частично удовлетворил (заявленный) г. и.

Np. Иск (заявление) подлежит частичному в пользу кого, в каком размере. Признать за гражданским истцом права на удовлетворение иска.

oddalić p. c. – отказать в удовлетворении г. и., в г. и. (отказ)

sąd oddalił p. c. – суд отказал в удовлетворении г. и., в г. и.

Np. решение суда от (дата) (кому) было отказано в иске.

pozostawić p. c. bez rozpoznania – отставить г. и. без рассмотрения (оставление),

Np. Суд отставил г. и. без рассмотрения.

zasądzić należną kwotę z ustawowymi odsetkami na wypadek zwłoki w terminie jej płatności – присудить сумму подлежащую взысканию, вместе с процентами за просрочку

sąd zasądził odszkodowanie pieniężne od kogo na rzecz kogo ... zł – суд приговорил взыскать с кого в пользу кого ... зл. в возмещение причинённого ему ущерба

wyskażyć – засудzić odszkodowanie; ściągnąć, wyegzekwować; ukarać (karą pieniężną)

wyskażyć с подсудимого в пользу потерпевшего всю сумму, указанную в исковом заявлении

Wyskaniu подлежит сумма ... зл.

Dwa fragmenty wyroku sądowego dotyczące powództwa cywilnego:

Przykład I

„... (Суд) установил:

... Решая вопрос о гражданском иске, суд считает, что он подлежит удовлетворению в пользу базы № 6 (nazwa), так как по заключению товароведческой экспертизы, товары, незаконно незаконно приобретённые для реализации Поповым,

принадлежат указанной базе. В соответствии с бухгалтерской экспертизой стоимость (nazwy towarów) составляет ... руб. Таким образом, размер гражданского иска составляет ... руб.

Руководствуясь ст. ст. ... УПК РФ, народный суд приговорил:

Попова Ивана Андреевича признать виновным в предусмотренном ч. ... ст. ... УПК РФ хищении ... имущества и назначить ему наказание

... В возмещение причинённого совершенным преступлением ущерба выскать с Попова И. А. в пользу базы № 6 (nazwa) ... руб.”

Przykład II

„... (Суд) установил:

Заявленный (кем: ф. и. о.) гражданский иск в сумме ... руб., израсходованных им на ремонт мотоцикла, и ... руб, образовавшихся из разницы полученных денег по бюллетеню и той суммы, которую он получил бы, если бы не находился на бюллетене в период со 2 октября по 30 ноября 1996 г., подлежит удовлетворению и должен быть выскан с ...

Исходя из вышеизложенного, руководствуясь ст. ст. ... УПК РФ, суд приговорил:

Платонова Виктора Владимировича признать виновным в нарушении правил безопасности движения автотранспорта, предусмотренном ч. ... ст. ... УК РФ, и назначить ему наказание ...

Выскать с Платонова В. В. в пользу (кого: ф. и. о.) ... руб. в возмещение причинённого ему ущерба.”

BIBLIOGRAFIA

Cieślak M., Łojewski K., 1989, Pisma procesowe w postępowaniu karnym. Wzory i komentarz. Warszawa, Wydawnictwo Prawnicze

Kmieciak R., Skrętowicz E., 1996, Proces karny. Część ogólna. Kraków-Lublin, Kantor Wydawniczy „Zakamycze” s.c.

Kodeks postępowania karnego z dnia 6 czerwca 1997 r.

Słownik prawniczy polsko-rosyjski, Polska Akademia Nauk, Instytut Państwa i Prawa, 1986, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk

Waltoś S., 1995, Proces karny. Zarys systemu. Warszawa, Wydawnictwa Prawnicze PWN

Zawierucha A., Wzory orzeczeń w sprawach karnych z krótkim komentarzem. Część I, Wyd. „Ostoja” s.c.

Альшевский Т. В., Пискарев И. К., 1983, Образцы судебных документов по уголовным и гражданским делам, Москва, Издательство „Юридическая литература”

Комментарий к уголовно-процессуальному кодексу РСФСР. Под ред. Рекунова А. М. и Орлова А. К., 1985, Москва, Издательство „Юридическая литература”

Процессуальные документы органов предварительного расследования. Образцы. Практическое пособие. Под ред. Кожевникова И. Н., 1996, Москва, Издательство „Спарк”

Уголовно-процессуальный кодекс РСФСР. По состоянию на 1 февраля 1997 года.